

σις, και ἡ μετατροπὴ εἰσοδήματος εἰς κεφάλαιον, δεικνύονται πανταχοῦ. Γιγαντιαῖαι ἐπιχειρήσεις οὐ μόνον ἐργολαβοῦνται, ἀλλὰ και ἀποπερατοῦνται μετὰ δραστηριότητος και ἐντελείας, τῶν ὁποίων οἱ πρὶν χρόνοι οὐδὲν παράδειγμα χορηγοῦσι. Γραμμαὶ σιδηροδρόμων διατέμνουσι τὴν γῶραν, και ἀνοίγονται μετὰ δαπάνην ἴσην μετὰ τὴν τῶν ἐθνικῶν πολέμων. Τὰ τεράστια ταῦτα, ὁ πλοῦτος θν παράγουσι και ἐξ οὗ ἐπήγασαν, δακτυλοδεικτοῦνται ὡς ἡ ἀπόδειξις τῆς Βρετανικῆς μεγαλειότητος· ὡς τὰ αἷτια τῆς ἔξω δυνάμεώς μας, τῆς ἐσωτερικῆς εὐημερίας ἡμῶν, και τῆς ἐκτάσεως και εὐδαιμονίας τῶν ἀποικιακῶν μας ἐγκτήσεων. Αἱ μεγαλοπόλεις ἡμῶν, και αἱ αὐξάνουσαι και πολυάσχολοι χιλιάδες των, ἀναφέρονται ἀπασαι εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ περὶ τὸ ἐμπόριον και τὰ χειροτεχνήματα βιομηχανία εἶναι ἀχωρίστως συνδεδεμένη μετὰ τὸν πολιτισμὸν· και ὅτι ἐκάστη πολιτεία ὀφείλει νὰ προάγῃ, παντὶ τρόπῳ, τὴν περαιτέρω και ἀπεριόριστον ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΤΕΛΕΤΗ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.

ΠΕΡΙ τὴν δειλὴν ὥραίας τινὸς ἡμέρας, κατ' ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου, ἐπλησίασα εἰς τερπνὴν μεμονωμένην κώμην, παραποτάμιον. Ὁ δὺν ἥλιος ἐξέριπτε πλαγίως τὰς ἀκτῖνάς του ἐπὶ τῆς ὀλόγυρα πεποικιλμένης ἐκτάσεως, ἣτις μετέβαλλεν ἤδη τὸ πράσινον τῶν φύλλων τῆς εἰς τὰς διαφόρους χροιάς τοῦ φθινοπώρου, και ἐφαίνετο ἀμιλλωμένη κατὰ τὴν λαμπρότητα πρὸς τὴν μεγαλοπρεπῆ καλλονὴν τοῦ δυτικοῦ ὀρίζοντος. Ὁ ἀήρ ἦτο γλυκύς και ἤρεμος, και ἡ ἐκ διαλειμμάτων κραυγὴ τῶν πτηνῶν, ἀτινα γοερῶς ἀνταπεκρίνοντο εἰς ἀλληλα, καθίστανε τὴν ὥραν ἔτι σπουδαιότεραν. Σοβαρὰ ἐντύπωσις ἐγένεεν ἐπὶ τοῦ πνεύματός μου· ἐνῷ δ' ἐπορευόμην σύνουσι και βραδύπους, εἶδον οὐ μετὰ λύπης, πρὸς τὴν ἀκραν τῆς κώμης, πρὶν ἐμβῶ εἰς αὐτὴν, κοιμητήριον εἰς τὴν πλευρὰν τῆς ὁδοῦ.

Τὰς μεταβολὰς τῆς φύσεως, και τὸ τέλος τῆς ἡμέρας και τοῦ ἑνιαυτοῦ πρὸ μικροῦ ἀναπολῶν, ἤμην ἤδη ἄριστα προδιατεθειμένος εἰς τὸ νὰ θεωρήσω τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπέβην, και δέσας τὸν ἵππον μου, ὑπῆγα νὰ ἀναγνώσω τὰς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς, νὰ μάθω τὸ βραχὺ τοῦ βίου, και νὰ σκεφθῶ περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ μετὰ θάνατον ἐπαίνου. Εὐρήκα δὲ τάφον νεοσκαφῆ, πρὸ μικροῦ ἀνοιχθέντα, και περιμένοντα τὸν κάτοχόν του. Οἱ διαλογισμοὶ μου προσηλώθησαν ἐπ' αὐτοῦ. Τίνος ἀράγε νὰ ἦναι; Ἰστάμην δὲ περιστρέφων εἰς τὸν νοῦν τὰς εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐνδεχομένας ἀποκρίσεις, ἔως οὐ μ' ἐτάραξαν βήματα πλησιάζοντα, και πομπὴ τις ἐπικηδεῖος ἐμβῆκεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον.

Ἐστάθην κατὰ μέρος νὰ παρατηρήσω αὐτὴν. Προ-

ηγοῦντο δώδεκα κόραι, λευχεῖμονες, κρατοῦσαι εἰς τὰς χεῖρας ἀειθαλῆ στέμματα. Εἶπετο πρεσβύτης, ὁ λειτουργὸς τοῦ χωρίου, και ἀμέσως κατόπιν αὐτοῦ τὸ φέρετρον, βασταζόμενον ὑπὸ τεσσάρων νεανίσκων. Οἱ πενθούντες, και πολυπληθῆς συνοδία, ἠκολούθουν. Ἡ πομπὴ προεχώρησεν εἰς τὸν τάφον· οἱ νεκροφόροι ἐστάθησαν, και ἀπέθηκαν τὸ φέρετρον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Εὐσεβάστως ἀφηρέθη τὸ μαῦρον κάλυμμα τοῦ θανάτου, και ἡ νεκροθήκη, ἐν ὀδυνῆσιν σιγῆς, κατέβη εἰς τὸν τόπον τῆς. Προσηγγισαν ἤδη αἱ λευχεῖμονες κόραι, και ἐξέριψαν ἐπ' αὐτῆς τὰ στέμματα των, ἔπειτα δὲ χαμηλῆ τῆ φωνῆ ἤρχισαν θρηνηρῆ ψαλμωδία, ἣτις βαθμηδὸν ἐγένετο ἔντονωτέρα, και ἀντήχει τρανώτερον, μέχρις οὗ ἐτελεύτησεν ὡς ὕμνος θριάμβου.

Εἰς τοιοῦτο σεμνοπρεπὲς θέαμα οὐδέποτε εἶχον παρευρεθῆν· ἐγένεεν δὲ τὰ πάντα τόσον ἀπλοικῶς, τόσον ἡσύχως, τόσον φυσικῶς, ὥστε ἡ καρδία μου κατένυχθη. Εἶδον ὅτι και ἄλλοι συνεκινήθησαν· και αὐτὸς δὲ ὁ σεβάσμιος ποιμὴν ἐξεκάλυψεν εἰς τοὺς ἀνέμους τὴν λευκὴν κόμην του, και ἀνύψωσε τὴν τρέμουσαν φωνὴν του ὄχι ἀτάραχος τὴν ψυχὴν.

«Καλῶς ἔχει,» εἶπε, «καλῶς ἔχει, ἀρμόζει ὥστε οἱ ὠραῖοι και οἱ ἀθῶοι νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν αἰώνιον κατοικίαν των ἐπὶ τῶν πετερυγῶν τῆς ὀδῆς, και ν' ἀποχαιρετῶσιν οἱ Χριστιανοὶ οὕτω πῶς τοὺς ἀγαπητοὺς συγγενεῖς και φίλους. Ἐνῷ ὑμνοδοῦντες ἄγγελιοι παραδέχονται τὰ πνεύματα των εἰς τοὺς οὐρανοὺς, εἶναι ἀρμοδιώτατον ν' ἀνταποκρινώμεθα ἡμεῖς οἱ ἐπὶ γῆς εἰς τὸ παραμυθητικὸν και ἐκστατικὸν ἐκείνων ἄσμα. Διότι, ἀδελφοί, τί καταθέτομεν εἰς τὸν χοῦν; Τὸ σῶμα. Ἄλλ' εἰς αὐτὸν ἀνήκει· ἐδῶ εἶναι ἡ κατοικία του. Ἡ βεβαρημένη ψυχὴ ἀπέβαλε τὸ ἐπαχθὲς φορτίον τῆς, και ἀνέβη ἐλευθέρῃ· ἡμεῖς δὲ μόνον κρύπτομεν αὐτὸ εἰς τὴν γῆν, ἣτις τὸ παρήγαγε. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀπαιτεῖ λύπην και δάκρυα· ἐνῷ χαίρει τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ προκειμένου σώματος ἀναχωρήσαν, δὲν ἀρμόζει νὰ θρηνῶσιν οἱ ἀγαπῶντες αὐτό. Ὅχι· τὸ σῶμα, χροῦς ὄν, εἰς τὸν χοῦν ἄς καταβῆ, και ἄς ψαλθῆ ἀλληλοῦσα ὑπὲρ τῆς κτίτης αὐτοῦ· καθότι τὸ πνεῦμα μετέβη πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις ἔδωκεν αὐτό. Ὁ θάνατος κατεπόθη εἰς νίκος· και ὁ ἀλαλαγμὸς τῆς νίκης πρέπει νὰ ἦναι περιχαρῆς.»

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ γέροντος ἐξήφθη ἐνῷ ἐλάλει, και ἀνυψώσας τὴν ὠραίαν κεφαλὴν του, ἔδειξε πρὸς τὰ ἄνω, ὡς ἐὰν ἔβλεπε τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους. Ἐνητένισα εἰς αὐτὸν, και ἀνεκάλεσα εἰς τὴν μνήμην ἐὸν Στέφανον, τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἦτον ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. Ἡ σιγὴ τοῦ θανάτου κατέλαβεν ἀπαντας, ἐνῷ, μετὰ θρησκευτικῆς σχεδὸν εὐλαθείας, ἐθεώρουν τὸ ἀρχαῖκόν σχῆμά του. Καὶ αὐτοὶ τῶν πενθούντων οἱ πεπνιγμένοι λυγμοὶ ἔπαυσαν τοῦ ν' ἀκούωνται. Μετ' ὀλίγον ἔστρεψε πρὸς

τὰ κάτω τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ κατεβίβασε τὴν χεῖρά του, ἕως οὗ ἔδακτυλοδείκτει πρὸς τὸν τάφον.

« Οὗτος, » εἶπεν, « εἶναι κράββατος ἀγίας, καὶ πρέπει νὰ ἀγνωμονώμεν ὅτι ἰστάμεθα πλησίον του. Ἦτο μὲν νέα πλὴν πόσον καθαρὰ, πόσον ἄμεμπτος, πόσον ἐρασιμία, ἔδωλον τῶν γεννητόρων της, χαρὰ τῶν φίλων της, τέρψις καὶ παράδειγμα εἰς ἅπαντας. Περιεπάτει εἰς τὰ βήματα τοῦ Κυρίου της—ταπεινόφρων, εὐσεβής· καὶ μετὰ πάσης Χριστιανικῆς προύτης καὶ εἰρηνικῆς ἐλπίδος ἤκουσε τὴν πρόσκλησιν τοῦ νὰ ἀπέλθῃ. « Ὁ βίος, » εἶπεν, « εἶναι γλυκὺς, καὶ διὰ πολλοὺς λόγους μὲ εἶναι ἐπιθυμητός· ἀλλ' ἔχω ἐλπίδα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ἂν ὁ Θεὸς θέλῃ ν' ἀλλάξω γῆνιν ἐλπίδα ἀντὶ οὐρανόυ, διατί ἐγὼ νὰ ἐπιθυμῶ ἀναβολήν; » Οὕτω δὲ γαληνῶς παρεδόθη εἰς τὸ θέλημα τοῦ Δημιουργοῦ της, καὶ ἡσύχως ἐξέπνευσεν εἰς τὰς χεῖράς του. Κοιμᾶται ἐν τῷ Ἰησοῦ, καὶ εἶναι μακαρία. Καὶ τίς ἤθελε τὴν ἐξυπνίσει; Τίς ἤθελε καλέσει τὸ πνεῦμά της ὀπίσω νὰ μετεμψυχώσῃ τὸν ψυχρὸν αὐτὸν κορμὸν, καὶ νὰ ἀναμιχθῇ ἐκ νέου εἰς τοὺς γῆινους κόπους; Εἶχε μὲν χρηστὰς ἐλπίδας πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ τὸ μέλλον αὐτῆς ἐφαίνετο λαμπρόν· μ' ὅλον τοῦτο, τίς ἐξ ἡμῶν ἤθελε τὴν εὐχηθῇ νὰ ἐπαναστρέψῃ εἰς αὐτά; Ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ ψευστῇ τῶν ἐλπίδων της, νὰ τὴν καταβλίψῃ ἡ ἀποτυχία, καὶ ἡρημωμένη νὰ διελθῇ ἐν πόνῳ καὶ μόχθῳ τὴν κοιλάδα ταύτην τοῦ κλαυθμῶνος. Ἀλλ' αἱ ἐλπίδες τοῦ κόσμου, εἰς ὃν ὑπῆγεν, εἶναι βέβαιαι καὶ αἰώνιοι. Ἡ ψυχὴ, ἣτις ἐγένεθη τὰ ἐν οὐρανοῖς ἀγαθὰ, ἤθελε στοχασθῇ τὰς πληρεστέρας τῶν γῆινων εὐχαριστήσεων ἀνικάνους καὶ εὐτελεῖς· ἡ ψυχὴ, ἣτις ἐλπίζει αὐτὰ μὲ τὴν δύναμιν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, πληροφορημένη ὅτι ὑπάρχουσι, καὶ ὅτι χαίρεται αὐτὰ ἡ ἀπελθούσα φιλτάτη, τὸ νομίζει ἀνόσιον νὰ καλέσῃ αὐτὴν ὀπίσω.

« Δὲν εἶναι οὕτω; » εἶπε, στραφεὶς πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς κοιμημένης, οἵτινες ἀφθῶνως ἔδακρυρρόουν, πλὴν προδήλως τόσον ἐκ τοῦ περισσέματος τῆς θρησκευτικῆς συγκινήσεως, ὅσον ἐκ τῆς λύπης — « δὲν εἶναι οὕτω; Δὲν εἶναι καλλιτέρα ἡ ἐλπίς τῆς ἐν οὐρανοῖς μακαρίας συνεντεύξεώς σας παρ' ἢ ἐπὶ γῆς ἀπόλαυσις τῆς συναναστροφῆς της; Ὑμεῖς καὶ ἐγὼ ἔχομεν πολλοὺς, οἵτινες μετέβησαν εἰς τὰς μονὰς τοῦ φωτός. Ἰδοὺ καὶ ἄλλη, ἀγαπητὴ πρὸς ἐμὲ ὡς ἂν ἦτον ἰδία μου, προσετέθη τώρα εἰς τὴν συνοδίαν ἐκείνων. Πλειότερους τῶν φιλτάτων μου ἔχω εἰς τοὺς οὐρανοὺς παρ' ἐπὶ τῆς γῆς· περιμένω δὲ μετ' ἀγαλλιᾶσεως τὴν ἰδίαν μου ἀποβίωσιν, ἐπειδὴ θέλει μὲ ἀποκαταστήσειν εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀγαθῶν καὶ ἡγαπημένων, ἀφ' ὧν ἡ μακρὰ ζωὴ μου μὲ διεχώρισε. Τοῦτο δὲ εἶναι ὁ θρίαμβος τῆς ἀγίας ἡμῶν πίστεως, ὅτι αἱ λυπηρότεραι, φοβερότεραι, θλιβερότεραι στιγμαὶ τῆς ζωῆς δίδουν ἀφορμὴν εἰς τὰ γενναϊότερα καὶ μακαριώτερα αἰσθήματα τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Καὶ τὸ σκοτεινὸν αὐτὸ καὶ φρικτὸν μνημα γίνεται τόπος δεδοξασμένος, καὶ ἡ ταφὴ τῶν φιλτάτων ἀφορμὴ ἀγαλλιᾶσεως. Δόξα τῷ Θεῷ διὰ τὸ ἀνεκλόγη-

τον αὐτοῦ δῶρον—τὸ δῶρον τῆς αἰωνίου ζωῆς, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ! Ὡ πόσον μετέβαλε τὰ αἰσθήματα τῆς ὥρας ταύτης! Διότι πῶς ἠθέλομεν ὑποφέρει νὰ παραδώσωμεν εἰς τὸ χῶμα τὴν πολυτίμον καὶ περικαλλῆ ταύτην μορφήν, ἐὰν δὲν ἐγνωρίζομεν ὅτι ἐπιζῆ τὸ πολυτιμότερον πνεῦμά της; Ἀλλὰ τώρα δίδομεν στάκτην εἰς στάκτην, καὶ χοῦν εἰς χοῦν, ἐν ἐλπίδι πλήρει ἀθανασίας· γνωρίζοντες ὅτι τὸ φθαρτὸν τοῦτο μέλλει νὰ ἐνδύθῃ ἀφθαρσίαν, καὶ ὁ θάνατος νὰ καταποθῇ εἰς νίκος αἰώνιον. Διότι, καθὼς ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη πάλιν, οὕτω καὶ τοὺς κοιμηθέντας ἐν τῷ Ἰησοῦ θέλει φέρεי μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Θεός. Εἴθε ἅπαντες νὰ ἡμεθα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μακαρίων τούτων καὶ δεδοξασμένων! Εἴθε οὐ μόνον νὰ παρηγορώμεθα ἐκ τῆς ἐλπίδος ταύτης, ἐνῶ συλλογιζόμεθα περὶ τῆς κοιμημένης ἀγίας, ἀλλὰ καὶ νὰ παροτρυνώμεθα νὰ ζῶμεν καὶ ν' ἀποθάνωμεν ὡς ἐκείνη, ὥστε νὰ μὴ χωρισθῶμεν ἀπ' αὐτῆς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν.»

Ὁ γέρον ἐπαυσε μίαν στιγμὴν, ἔπειτα δὲ εἶπε·

« Δὲν ἐσκόπευον νὰ λαλήσω οὕτω· ἀλλὰ παρεκινήθη καὶ συνηράσθη ὑπὸ τῆς γλυκείας ὄδης. - Τὸ ὑπὸργνημά μου εἶναι νὰ προσεύχωμαι· διότι εἰς τοιαύτην ὥραν τί ἰσχύουν οἱ ἀνθρώπινοι λόγοι; Ἡ παραμυθία καὶ ἡ εὐλογία προέρχονται μόνον ἐκ Θεοῦ. Παρ' αὐτοῦ ἄς τὰς ζητήσωμεν.

Πᾶσα κεφαλὴ ἀπεκαλύφθη, καὶ μετ' εὐλαβείας ἔκυψε πρὸς τὸ ἔδαφος, ἐνῶ ὁ σεβάσιμος γέρον ἀνέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ προέφερε λόγους Χριστιανικῆς πεποιθήσεως, ἐλπίδος καὶ εἰρήνης. Ἦσαν καθ' ὅλα σύμφωνοι μὲ τὰ ἤδη ἐκφρασθέντα αἰσθήματα. Μ' ἐφάνη ὡς ἰστάμενος μεταξὺ τῶν ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν, καὶ λαλῶν ἀπὸ τὰ μεθόρια τῶν δύο κόσμων. Αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, ὅστις ἤδη ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα, ἔπεσον φωταγεῖς ἐπὶ τῆς κυμαινομένης πολιᾶς του, καὶ ἐφαίνοντο σύμβολον τοῦ ἰδίου του πνεύματος, ἐτοίμου ἡδὴ νὰ κλίνη εἰς ἀνάπαυσιν, ὥστε νὰ ἐγερθῇ πάλιν εἰς λαμπρότεραν ἡμέραν. Ἐνῶ δὲ σιωπηλῶς ἠκολούθουν τὸ πλῆθος τὸ ἐκ τοῦ κοιμητηρίου ἐξερχόμενον, ἀνεκάλεσα τὴν σειρὰν τῶν ἐννοιῶν, αἵτινες μὲ παρεκίνησαν νὰ εἰσέλθω. Ναί, εἶπα κατ' ἑμαυτὸν, ἡ ἡμέρα τελειώνει ἐν σκότει, τὸ ἔτος κλείεται ἐν ἐρημώσει, καὶ ὁ ἀνθρωπος κοιμᾶται εἰς τὸ χῶμα· ἀλλ' ὑπάρχει πρωτὰ καὶ ὥρα τῆς ἀνοίξεως δι' ἅπαντα. Ἡ νεότης, ἡ ὡς πρωϊνὸν ἄνθος κατακοπτομένη ἐν καιρῷ τῆς ἐρασιμότητός της, θέλει ἀνήσει πάλιν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ γῆρας, τὸ λάμπον ἐν δικαιοσύνῃ ἕως νὰ καταβυθισθῇ ὑπὸ τὰς βώλους τοῦ πεδίου, θέλει ἀναστῆ πάλιν ἐν δόξῃ, ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῷ στερεώματι. Μακάριος ὁ τὸν θάνατον καταργήσας, καὶ φωτίσας ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ Ἐθαγγε-
λίου.